Estudiant els drets humans des d'una perspectiva transversal i transnacional

Víctor Merino Sancho

Departament de Dret Públic, Universitat Rovira i Virgili

A. International Seminar on Human Mobility and Human Rights (Seminari Internacional sobre Drets Humans i Mobilitat Humana)

Coordinadors: Hajime Nishitani (Universitat d'Hiroshima) i Víctor Merino (URV)

El Seminari Internacional sobre Drets Humans i Mobilitat Humana sorgeix després d'una primera col·laboració amb el professor Nishitani quan va participar en l'International Student Seminar (Seminari Internacional d'Estudiants), que se celebra cada any a la Universitat d'Hiroshima. Sota el paraigua de la Xarxa International Network of Universities, de la qual forma part la URV, se celebra el Seminari sobre Ciutadania Global i Pau, en el qual participem professors i estudiants de la URV. Va ser en un d'aquests seminaris, i com a estratègia de consolidació de la xarxa, quan es va decidir dur a terme a la URV un seminari específic que tractés de qüestions relatives als drets humans, fent especial èmfasi en la problemàtica de les mobilitats humanes. Al març de 2013 es va celebrar la primera edició d'aquest seminari —ha continuat cada any ininterrompudament—, que vam coordinar el professor Nishitani i jo mateix, i en el qual van participar més de vuit professors de diferents departaments de la URV.

Diversos autors, *La internacionalització, cosa de tots: Exemples de bones pràctiques a la Universitat Rovira i Virgili*, Publicacions Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, 2017, p. 109–119. ISBN: 978-84-8424-512-4. DOI: 10.17345/9788484245124

Nombre de la entidad solicitante : Universidad Rovira i Virgili
Nombre y apellidos de la persona representante : Victor Merino
JPES400-359
Madrid, 21 de 2 de 2014
Embajada del Japón en España

Certificado de reconocimiento como proyecto para la celebración de los 400 Años de Relaciones entre Japón y España (El Año de Japón en España)

Por la presente, le agradecemos la presentación de su solicitud de proyecto para los 400 Años de Relaciones entre Japón y España (El Año de Japón en España).

Una vez que se ha examinado su solicitud "Seminario Internacional sobre Movilidad Humana y Derechos Humanos" presentada con fecha del 5 de 2 de 2014, tenemos el gusto de certificar su proyecto como actividad oficial para la celebración de los 400 Años de Relaciones entre Japón y España (El Año de Japón en España).

Perfil dels estudiants

Els estudiants que han participat en les quatre edicions d'aquest seminari tenen perfils diferents. Els de la Universitat d'Hiroshima provenien de disciplines i graus diversos: ciències jurídiques, econòmiques, enginyeries, ciències socials, ciències humanes… No obstant això, sí que hi ha hagut un canvi en el perfil dels estudiants de la URV que han participat en l'última edició.

La convocatòria per poder participar en el seminari s'obria a tots els estudiants de la Facultat de Ciències Jurídiques de la URV. Tanmateix, els que hi van sol·licitar participar el primer any i els dos següents van ser del grau de Dret. En l'últim any, i atès que vaig integrar aquest projecte amb el COIL (Universitat de Monterrey) en les classes de Drets Socials del grau de Treball Social, hi vaig poder implicar estudiants d'aquest segon grau. Al meu entendre, això afavoreix la implantació del seminari a la Facultat i permet el treball conjunt amb estudiants amb perfils diferents no només de la Universitat d'Hiroshima, sinó també de la URV. En les diferents edicions han participat 31 estudiants de la Universitat d'Hiroshima i 32 de la URV.

Contingut i professorat

Els temes que s'aborden en aquest seminari guarden relació amb aspectes relatius als drets humans, i especialment amb temes de mobilitat humana. Si bé és cert que l'orga-

nització del seminari ha estat una tasca conjunta amb el professor Hajime Nishitani, els professors que han impartit les classes en cadascuna de les quatre edicions són professors de la URV, adscrits a diferents departaments i amb perfils diversos. Aquesta interdisciplinarietat ha estat un dels elements distintius d'aquest seminari, cosa que ha estat convenient per poder estudiar els drets humans des de diferents perspectives i poder atreure, així, el màxim nombre d'estudiants.

Entre els temes que s'han tractat en les diferents edicions trobem:

- Ciutadania i territori
- Asil i migracions en la Unió Europea
- Unió Europea i llibertat de circulació.
- Drets socials i la crisi de l'estat del benestar.
- Perspectives sociològiques de les migracions.
- Sancions penals i drets humans.
- Desplaçats mediambientals.
- Gènere i Nacions Unides.
- Pluralisme religiós i drets humans.
- Polítiques públiques i racisme.
- Dret mediambiental i drets humans.
- Drets indígenes i la protecció del medi ambient.
- Litigació internacional i medi ambient.
- Llibertat de circulació i residència i discriminació inversa.

Algunes de les sessions s'han mantingut al llarg de les edicions, especialment aquelles relatives als desplaçaments forçats i a la mobilitat humana, que constitueixen l'essència del seminari.

Els professors que han participat en les diferents edicions han estat: Antonio Cardesa, Jordi Jaria, Aitana de la Varga, Susana Borràs, Albert Noguera, Juan Ramón Fallada, Adrià Calvet, Raquel Vañó, Núria Torres, Beatriz Felipe, Thays Recarte, Malka San Lucas, Lorena Martínez i Màriam Lufti, del Departament de Dret Públic de la Facultat de Ciències Jurídiques; Diana Marín, del Departament de Dret Privat, Financer i Processal de la Facultat de Ciències Jurídiques, i David Dueñas del Departament de Gestió d'Empreses de la Facultat de Ciències Econòmiques. De la Universitat d'Hiroshima, hi han participat el professors Hajime Nishitani i la professora Emiko Nakasaka.

Des de la primera edició del seminari, es va considerar oportú incloure-hi una sessió introductòria en la qual els estudiants de cada universitat es presentessin en la seva pròpia llengua i ensenyessin als estudiants de l'altra a fer-ho en la llengua d'aquells. D'aquesta manera, volíem transmetre que es treballaria en un context intercultural on la llengua vehicular, l'anglès, no era la llengua materna de cap dels participants. Uti-

litzar l'anglès com a llengua vehicular podia ser motiu de rebuig per als estudiants que no acostumen a aprendre continguts d'aquesta forma, però es va insistir, des d'un primer moment, que aquest fet havia de ser una oportunitat per desenvolupar les competències lingüístiques. Finalment, la valoració positiva dels nostres estudiants va fer que alguns d'ells sol·licitessin informació sobre la possibilitat d'estudiar assignatures en anglès, així com sobre cursos d'especialització en Drets Humans en altres universitats.

Els seminaris s'acompanyaven d'un programa cultural que donava als estudiants l'oportunitat de compartir espais i temps fora de les classes, que servia per donar a conèixer les tradicions, la llengua i la cultura de Tarragona i Catalunya a estudiants japonesos. Entre d'altres, s'organitzaven visites guiades a la ciutat, es presenciava un assaig dels Castellers de Tarragona i es feia una calçotada com a clausura del seminari. A partir de la tercera edició, s'hi va afegir una sessió en què es convidava els estudiants a valorar les metodologies, els continguts de les sessions, les activitats i altres qüestions del seminari. Aquesta reunió final va servir perquè el coordinador i els professors tinguéssim en compte les valoracions dels estudiants i orientéssim el seminari següent d'acord amb les expectatives dels estudiants, sempre que fos possible.

En l'última edició s'ha afegit una metodologia que ha tingut una bona acollida entre els estudiants. D'una manera similar a la metodologia que es duu a terme cada mes d'agost en el seminari de la Xarxa INU a Hiroshima, s'ha fet un *role playing* en el qual els estudiants es divideixen en grups i simulen una reunió de l'Assemblea General de Nacions Unides amb la finalitat d'aprovar una resolució relacionada amb el tema central del seminari. Així doncs, es va proposar als estudiants que treballessin per grups un dels temes que lliurement havien triat i el presentessin en l'última sessió del seminari. En aquesta sessió, la resta d'estudiants podien discutir i aportar les seves reflexions sobre la problemàtica triada, fent referència als continguts que s'havien treballat en les sessions anteriors.

Treball conjunt dels estudiants URV-UH

Per aconseguir que tots els integrants del grup s'impliquessin en la preparació del treball i adoptessin un paper igualment rellevant en l'exposició, es va optar per formar grups de dos estudiants. Cada grup estava format per un estudiant de la URV i un altre de la Universitat d'Hiroshima. A més, per potenciar la igualtat de participació, es va instar els estudiants a fer que seguissin la metodologia següent:

1. Elecció motivada d'un dret humà: Els estudiants havien de triar un dels drets inclosos en la Declaració Universal dels Drets Humans i una problemàtica real en la qual algú es veiés afectat. D'aquesta forma, i atès que el perfil dels estudiants no era necessàriament jurídic, aquests havien de conèixer una realitat i com aquesta afectava el dret triat. A més, com que havien de justificar l'elecció, els estudiants havien de dur a

terme una anàlisi sociològica que els permetés apropar-se als drets humans no només des d'un punt de vista teòric, que ja es feia en cadascuna de les sessions, sinó més orientada a la realitat social que ens tenalla.

2. Anàlisi comparada d'aquesta problemàtica al Japó i a l'Estat espanyol: Per poder implicar-hi els estudiants i facilitar-los la comprensió dels drets humans, se'ls va instar a conèixer i analitzar la situació sobre aquesta problemàtica al seu respectiu país, i a reflexionar-hi. Atès que cada estudiant podia accedir a la informació del seu país i als documents internacionals que jo mateix li indicava (informes d'ONG internacionals que estaven en anglès), havia d'explicar a l'altre company quina era la situació al seu país per, així, poder comparar ambdues situacions.

3. Reflexió sobre l'estat actual de la qüestió i la protecció efectiva dels drets humans: Finalment, tots dos integrants del grup havien de reflexionar sobre com els drets humans són instruments per garantir l'autonomia, la llibertat i la igualtat dels éssers humans i, a més, necessiten garanties en cadascun dels ordenaments jurídics. Atès que aquests supòsits tenien un ordenament diferent, també comprenien que el dret i els drets reflecteixen els valors, els principis i les concepcions que cada societat comparteix.

El resultat va ser una sessió interactiva en la qual els estudiants prenien la veu i discutien sobre realitats que afectaven, igualment, la societat japonesa i espanyola, tot i que les respostes jurídiques podien ser -i ho eren- ben diferents.

No estic pensant reproduir aquest mateix format, tot i que pot ser un bon punt de partida per decidir com poden treballar els estudiants, en aquest cas, de tres universitats amb una diferència horària considerable. Em sembla que una bona idea seria plantejar als estudiants una simulació similar, però no per països, o sí (pot ser interessant veure com estudiants japonesos representen Mèxic o l'Estat espanyol i com els estudiants mexicans o espanyols representen el Japó). En canvi, es podria fer una simulació per agents: uns podrien ser algunes ONG, altres representarien diversos estats i d'altres farien d'agències internacionals. Per exemple, les conferències es podrien fer al matí i a la tarda, perquè la diferència horària no fos un problema i poguessin treballar els estudiants conjuntament.

B. COIL UDEM – URV

Coordinadors: Victoria Méndez (UDEM) i Mario Ruiz, Ángeles Galiana, Juan Ramón Fallada i Víctor Merino (URV)

A diferència de l'anterior, el projecte COIL (Collaborative Online International Learning), *Estudiant els Drets Humans des d'una perspectiva transversal i transnacional* entre la Universitat de Monterrey i la URV, es va dur a terme com una activitat curricular en l'assignatura de Drets Socials del grau de Treball Social. Es tracta d'una de les activitats avaluatives que es duu a terme en els seminaris. En aquest projecte, els estudiants havien de formar grups de tres persones per treballar, conjuntament, amb grups d'estudiants de dues persones de la Universitat de Monterrey (UDEM), estudiants de l'assignatura Tòpics Internacionals que impartia la professora Victoria Méndez, del Departament de Ciències Socials de la UDEM. Tots dos mòduls s'iniciaven en el segon quadrimestre del curs acadèmic, la qual cosa va afavorir el desenvolupament del projecte. Així mateix, els professors de l'àrea de Filosofia del Dret del Departament

de Dret Públic, Mario Ruiz, Ángeles Galiana i Juan Ramón Fallada, hi han participat adaptant les sessions i el contingut de les sessions magistrals a les necessitats dels seminaris en els quals es va aplicar aquesta metodologia. Finalment, va haver-hi 12 grups formats per 38 estudiants de la URV i 30 estudiants de la UDEM.

Metodologia

L'activitat que els estudiants havien de desenvolupar consistia a plantejar un projecte en el qual s'apropés el Dret al carrer, o s'estudiés una realitat social, amb la finalitat que els estudiants pensessin com els drets poden ser instruments de canvi de les realitats socials. En aquesta activitat, la col·laboració entre els estudiants d'ambdues universitats havia de procedir de la forma següent:

1. Elecció d'un tema, una qüestió o una problemàtica social actual relacionada amb els drets socials o la igualtat: Per exemple, podien tractar-se des de qüestions relacionades amb els subjectes de dret o situacions de desigualtat, reptes que han anat apareixent, grau de reconeixement, garanties, creació de bones pràctiques o recomanacions fins a l'anàlisi del grau de compliment efectiu dels drets socials. Així mateix, els estudiants de la URV havien de cenyir l'anàlisi del seu treball a Tarragona, Catalunya o l'Estat espanyol i els estudiants de la UDEM s'havien de limitar a Monterrey, Estat de Nuevo León o Mèxic. Ara bé, tots ells havien d'identificar un problema que afectés la realitat quotidiana que suposés una vulneració de la igualtat o d'algun dret social concret.

2. Els estudiants havien de fer ús de la metodologia denominada Street Law; és a dir, portar el dret al carrer. Per a això, havien de detectar o identificar la problemàtica segons el que s'ha assenyalat en el punt anterior: havien d'avaluar per què es tracta d'una problemàtica que vulnera els drets socials, o els drets humans, i havien d'intentar avaluar aquesta problemàtica implicant els agents que poguessin intervenir-hi o que es s'hi veiessin afectats. En aquest sentit, es tractava d'avaluar una realitat social a partir dels drets per imaginar solucions factibles i reals a partir del discurs i els drets socials.

3. Amb aquesta finalitat, els estudiants havien de comparar i avaluar, de manera crítica, l'estat de la qüestió triada d'acord amb les indicacions anteriors en cadascun dels països o les ciutats en la forma que, lliurement, s'havia triat i que resumia el projecte (assenyalant les dades, la hipòtesi, la metodologia i les conclusions), i s'havien de presentar a classe davant la resta d'estudiants.

Les exposicions de cada grup havien de contenir l'estudi comparat i els punts següents:

- Motiu o raó de l'elecció de la problemàtica tractada.
- Metodologia utilitzada per dur a terme el projecte.

– Explicació detallada de la recerca i, sobretot, de la reacció dels agents socials, les persones o els membres dels col·lectius entrevistats, consultats o que havien participat en el projecte.
– Conclusions a les quals s'havia arribat i propostes de millora de la situació social avaluada.

Per dur a terme aquesta activitat, els professors vam començar a organitzar les activitats i un cronograma que vam posar a la disposició dels estudiants mitjançant la plataforma de Facebook. Vam crear un grup privat i vam convidar els als estudiants a participar-hi, conscients del freqüent i generalitzat ús que els estudiants en fan.

Es va acordar, així mateix, que triessin la forma telecol·laborativa amb què es comunicarien i vam demanar proves del treball de cadascun dels membres del grup. La nostra idea va ser regular el procediment o com podien treballar, sense oblidar que havíem de coordinar-nos i participar per poder intervenir en cas que algun grup no funcionés o hi haguessin dificultats de qualsevol tipus per poder solucionar possibles "problemes" abans que impliqués el rebuig o abandó dels estudiants.

Es van avaluar els estudiants que van intervenir en aquesta activitat amb els mateixos criteris i procediments que la resta d'estudiants de l'assignatura de Drets Socials, però, per assegurar el reconeixement de l'esforç i la singularitat de l'activitat que desenvolupaven, es van ampliar a 14 els ítems avaluatius de l'exposició, cosa que va permetre ponderar la nota segons les peculiaritats d'aquest projecte. Així mateix, es va

sol·licitar a la vicerectora d'Internacionalització un certificat que donés constància de la participació dels estudiants.

El resultat, segons es desprèn de la valoració de l'activitat que han fet els mateixos estudiants, ha estat positiu. Malgrat els problemes que van ocórrer durant el desenvolupament del projecte en alguns dels grups, especialment a causa del diferent tipus d'assignatura en un i un altre cas, s'ha valorat positivament la pràctica d'una activitat en la qual s'ha mostrat que les realitats són diferents, com és el cas del Seminari Internacional amb la Universitat d'Hiroshima. De la mateixa manera, crec oportú assenyalar que amb tots dos projectes els estudiants han adquirit consciència de la força i rellevància del discurs dels drets humans; han après que els drets necessiten tenir garanties que els facin efectius, i que els contextos interculturals permeten comprendre les realitats socials a les quals els drets donaven resposta.

Testimoniatge

El meu primer contacte amb la Universitat d'Hiroshima va ser durant el 3r seminari de Drets Humans de la Universitat Rovira i Virgili (URV), el març de 2015. Va ser una experiència molt enriquidora per aprendre coses noves sobre els Drets Humans. Les activitats culturals van construir relacions més estretes amb els estudiants japonesos, cosa que va fer que em decidís a sol·licitar una beca per assistir al seminari de l'estudiant de l'INU a Hiroshima, l'agost de 2015. Va ser molt emocionant tornar a contactar amb ells i trobar-me amb gent d'arreu del món amb els meus mateixos interessos. Va ser la primera vegada que vaig estar parlant en anglès les 24 hores del dia, cosa que em va ajudar a tenir més confiança.

Com que em va agradar molt assistir a aquests dos seminaris i tot el que hi vaig aprendre, vaig sol·licitar novament poder assistir al 4t seminari de Drets Humans de la URV. Em va sorprendre gratament trobar-me un altre cop amb dos estudiants que vaig conèixer quan preparàvem un joc de rol al seminari de l'INU a Hiroshima.

Recomano fermament a qualsevol persona que tingui interès en qüestions internacionals i que li agradi conèixer gent nova participar en els seminaris internacionals que organitza la xarxa INU.

Meritxell Salvat (a l'esquerra a la fotografia)
Estudiant de Dret de la URV

Sóc molt afortunada per tenir l'oportunitat de participar en el seminari de Drets Humans. A la URV hem tingut moltes conferències interessants i la que més em va atraure va ser *Human mobility and citizenship across the EU*, perquè és un tema que no havia tractat mai abans. Vam visitar Montserrat, Barcelona i Reus, i vam tastar les tapes tradicionals i vam beure vi. Vam aprendre història i cultura dels museus i dels estudiants de la URV. Va ser una experiència inoblidable i meravellosa a Espanya.

Li Hua
Universitat: Universitat d'Hiroshima, Japó

El que més em va impressionar de la URV va ser els estudiants. Per mitjà d'un seminari internacional, no solament vaig aprendre sobre el concepte de drets humans a Europa, sinó que també vaig fer un munt d'amics. Tots van ser molt amables amb mi, vam anar junts a bars, discoteques i per la ciutat. Tarragona és el lloc perfecte per estudiar i passar-s'ho bé amb gent molt simpàtica.

Yamashita Masafumi
Facultat d'Enginyeria (Civil)
Universitat d'Hiroshima
Japó